

1 Specialmotivering

Lagen om ändring av lagen om social kreditgivning

2 § Ordnan­de och verk­ställighet av social kreditgivning. Det föreslås att ordalydelsen i paragrafens *1 mom.* ändras så att den blir mer förpliktande för välfärdsområdena. I 2 § i lagen om social kreditgivning (RP 56/2021 rd som är under behandling i riksdagen) konstateras för närvarande att ”välfärdsområdet kan ordna social kreditgivning i den omfattning det beslutar. Om välfärdsområdet beslutar att ordna social kreditgivning, ska det fastställa grunderna för beviljandet av sociala krediter med beaktande av vad som föreskrivs i denna lag.”

Det föreslås att lagbestämmelsen ändras i en mer förpliktande riktning så att det föreskrivs i paragrafen att välfärdsområdet ska ordna social kreditgivning med sådant innehåll och i sådan omfattning som behovet i området förutsätter. Välfärdsområdet ska fastställa grunderna för beviljandet av sociala krediter med beaktande av vad som föreskrivs i lagen om social kreditgivning. Enligt bestämmelsen är social kreditgivning en lagstadgad uppgift som hör till välfärdsområdet, och när välfärdsområdet ordnar den ska det se till att social kreditgivning ordnas med sådant innehåll och i sådan omfattning som behovet i välfärdsområdet förutsätter. I budgeten ska välfärdsområdet reservera de medel som man uppskattar vara tillräckliga för social kreditgivning, och pröva verksamhetens omfattning utifrån de lokala behoven. Syftet med ändringen av paragrafen är inte att ändra det faktum att social kreditgivning inte är en subjektiv rätt.

I 1 mom. föreskrivs det också om välfärdsrådets skyldighet att fastställa de allmänna grunderna för beviljandet av sociala krediter när den inleder kreditgivningsverksamhet. När välfärdsområdet beslutar om grunderna ska det beakta att vid prövningen ska det utöver bestämmelserna i lagen om social kreditgivning även beakta de allmänna förvaltningsrättsliga principerna som baserar sig på 6 § i förvaltningslagen (434/2003), dvs. jämlikhet, opartiskhet, skydd för berättigade förväntningar, ändamålsbundenhet och proportionalitet. Dessutom ska välfärdsområdet iaktta förvaltningslagens procedurbestämmelser. Det är motiverat att välfärdsråden fastställer till exempel till vem och för vilka ändamål sociala krediter beviljas i välfärdsområdet, den allmänna ränta som tas ut för sociala krediter i välfärdsområdet och grunderna för att räntan kan sänkas eller höjas eller inte alls tas ut samt den maximala lånetiden. Dessutom bör det utredas hur man ansöker om social kredit i välfärdsområdet, hur ekonomisk rådgivning och handledning i anslutning till kreditgivningsverksamheten ordnas och vilken indrivningspraxis som tillämpas i fråga om sociala krediter.

När social kreditgivning ordnas och verkställs i välfärdsområdet tillämpas socialvårdslagen som allmän lag, och den kompletteras av lagen om social kreditgivning som speciallag. I 1 § i den gällande lagen om social kreditgivning föreskrivs att social kreditgivning är kreditgivning som hör till socialvården och vars syfte är att förebygga ekonomisk utslagning och överskuld­sättning samt att främja en persons eller en familjs förmåga att klara sig på egen hand. För att nå målet kan det förutsättas till exempel att kredittagaren får kontroll över sin ekonomi och ökad ekonomisk stabilitet på längre sikt. Det ska finnas ett fast samband mellan den sociala kreditgivningen och socialarbetet när i första hand ekonomisk utslagning samt sociala och hälsomässiga problem som hänför sig till ekonomiska problem förebyggs och avhjälpas och en persons och familjs förmåga att klara sig på egen hand främjas.

Också i 14 § i socialvårdslagen konstateras att som socialservice ska det sörjas för beviljande av social kredit. Vid beviljandet av social kreditgivning blir således det som föreskrivs om tillhandahållande av socialvård i 4 kap. i socialvårdslagen tillämpligt. Det bör särskilt beaktas vad som föreskrivs om inledning och avslutning av en klientrelation inom socialvården i 34 § i socialvårdslagen. En kundrelation till välfärdsområdet som gäller social kreditgivning inleder en klientrelation inom socialvården och på en kundrelation som gäller social kreditgivning tillämpas det som föreskrivs om en klientrelation inom socialvården. För en kund inom social kreditgivning ska således till exempel göras en bedömning av servicebehovet i behövlig omfattning i enlighet med 36 § i socialvårdslagen. På kunder inom social kreditgivning tillämpas dessutom det som föreskrivs om rättigheter och skyldigheter för en klient inom socialvården i 2 kap. i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården. I fråga om behandlingen av kunduppgifter inom social kreditgivning tillämpas lagen om elektronisk behandling av kunduppgifter inom social- och hälsovården (784/2021).

4 § Beviljande av social kredit. Det föreslås att paragrafen utökas med ett nytt *4 mom.*, där det sägs att innan social kredit beviljas ska kredittagaren skriftligen ges uppgifter om de grunder som välfärdsområdet fastställt för beviljande av sociala krediter. Detta motsvarar ordalydelsen i den gällande

lagens 4 § 3 mom. En ny sak är att det föreskrivs i momentet att den tjänsteinnehavare som representerar kreditbeviljaren ska försäkra sig om att den som ansöker om kredit har förstått villkoren för erhållande av kredit och de förpliktelser som följer av beviljad kredit. Eftersom också personer med begränsad funktionsförmåga kan ansöka om kredit, har den tjänsteinnehavare som behandlar kreditansökan särskild skyldighet att försäkra sig om att den sökande har förstått villkoren och de förpliktelser som följer av dem och av en uttagen kredit. Dessutom blir det som föreskrivs om en socialvårdsklients rätt att få en utredning om åtgärdsalternativen i 5 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården tillämpligt.

5 § Bedömning av sökandens återbetalningsförmåga. Det föreslås att *1 mom. 1 punkten* ändras så att vid bedömningen av om den som ansöker om social kredit har återbetalningsförmåga kan beaktas även sökandens familjeförhållande vid sidan av de andra omständigheter som nämns i 1 punkten. Ett syfte med sociala krediter är att främja låginkomsttagares och mindre bemedlade personers möjligheter att klara sig själva. Liksom för närvarande ska beviljandet av social kredit basera sig på kundspecifik prövning, varvid kundens förhållanden och förmåga att klara av återbetalningen av krediten ska bedömas tillsammans med kunden.

6 § Avtal om social kredit. Det föreslås att *2 mom. 4 punkten* ändras. Till momentet fogas dessutom nya *5, 6 och 7 punkter*. Ordalydelsen i 4 punkten ändras så att omnämmandet av andra återbetalningsvillkor stryks, eftersom det omnämmandet överförs till en separat punkt som blir 7 punkten. I den nya 5 punkten nämns att i avtal om sociala krediter ska anges möjligheten att bevilja frimånader samt möjligheten till betalningsbefrielse. I den nya 6 punkten nämns att i avtal om sociala krediter ska anges rätten att betala krediten i förtid och bestämmande av en eventuell ersättning för detta. I den nya 7 punkten nämns dessutom att i avtal om sociala krediter ska anges andra återbetalningsvillkor. Innehållet i 7 punkten motsvarar omnämmandet av andra återbetalningsvillkor i 4 punkten i den gällande lagen. Avsikten är inte att ändra paragrafens innehåll i övrigt.

7 a § Frimånader. Det föreslås att lagen utökas med en ny paragraf där det föreskrivs om möjlighet att bevilja kredittagaren frimånader på ansökan. Frimånad innebär att betalningstiden för den sociala krediten förlängs med en tid som motsvarar en månad då befrielse beviljats från betalning av krediten. Innan en frimånad beviljas ska man överväga metoder som kommer i första hand för att försöka främja kredittagarens återbetalningsförmåga, till exempel ekonomiska rådgivning och handledning enligt 9 § eller betalningsarrangemang.

I *1 mom.* föreskrivs det att om gäldenärens betalningsförmåga har försämrats tillfälligt och beviljandet av en frimånad på lång sikt bedöms främja gäldenärens fortsatta betalningsförmåga samt möjligheter att klara sig själv, kan en frimånad vid betalning av krediten beviljas på gäldenärens ansökan. I 1—4 punkten i momentet uppräknas de grunder på vilka en frimånad kan beviljas. En frimånad ska kunna beviljas på grund av att gäldenärens boende- eller andra levnadskostnader har stigit, på grund av minskade inkomster till följd av gäldenärens eller hans eller hennes familjemedlems sjukdom, död, arbetslöshet eller någon annan motsvarande orsak, på grund av en plötslig förändring i utgifterna eller inkomsterna till följd av gäldenärens skilsmässa eller upplösning av samboförhållande eller någon annan förändring i familjesituationen, såsom ett barns födelse. I 4 punkten nämns att en frimånad vid betalning av krediten kan beviljas på gäldenärens ansökan också på grund av något annat särskilt skäl. Förteckningen över grunderna för beviljande av frimånader är alltså inte uttömmande, utan en yrkesutbildade person inom socialvården kan också använda individuell prövning. En grund för beviljande av en frimånad kan också vara andra motsvarande plötsliga förändringar i livssituationen som tillfälligt har försämrat gäldenärens betalningsförmåga.

I *2 mom.* föreskrivs det att under ett år kan högst tre frimånader beviljas.

7 b § Betalningsbefrielse. Det föreslås att lagen utökas med en ny paragraf där det föreskrivs om möjlighet att bevilja kredittagaren betalningsbefrielse på ansökan. Betalningsbefrielse ska kunna beviljas helt eller delvis. Betalningsbefrielse betyder att man i sista hand kan avstå från att återkräva krediten och räntorna på den under de förutsättningar som föreskrivs i lagen. I regel ska en social kredit alltid betalas tillbaka. I exceptionella fall ska kredittagaren i sista hand kunna beviljas betalningsbefrielse. Det kan bli aktuellt att bedöma förutsättningarna för beviljande av betalningsbefrielse särskilt innan man överväger att kräva återbetalning av en social kredit och överföra krediten till indrivning i enlighet med 8 §. Eftersom betalningsbefrielse är avsedd att vara ett förfarande i sista hand, bör man emellertid innan betalningsbefrielse beviljas alltid överväga sådana metoder att främja kredittagarens betalningsförmåga som kommer i första hand, till exempel ekonomiska rådgivning och handledning enligt 9 §, betalningsarrangemang eller beviljande av frimånader enligt 7 a §.

I 1 mom. föreskrivs det att befrielse från betalning av en social kredit samt räntor på den kan beviljas helt eller delvis i enlighet med vad som föreskrivs i 2—3 mom. Vid bedömningen av oskälighet enligt 2—3 mom. kan man beakta till exempel om det belopp som ska indrivna är ringa, har man försökt driva in krediten länge genom betalningsuppsmaningar utan resultat och har kundens ekonomiska situation försämrats permanent så att det bedöms att krediten inte kommer att kunna drivas in i fortsättningen och att fortsatt indrivning skulle orsaka oskäliga kostnader i förhållande till det oindrivna beloppet, Om betalningsbefrielse inte beviljas får det inte äventyra den oundgängliga försörjning och omsorg som ger den trygghet som behövs för ett människovärdigt liv enligt 19 § 1 mom. i grundlagen. Vid beviljande av betalningsbefrielse bör också beaktas vad som föreskrivs i 8 § om krav på återbetalning av social kredit. Vid bedömningen av vad som är oskäligt kan man beakta om behovet av betalningsbefrielse har orsakats på grund av kredittagarens väsentliga avtalsbrott eller svikliga förfarande, för i dessa situationer ska betalningsbefrielse i allmänhet inte betraktas som ett ändamålsenligt alternativ. Som sådant förfarande kan betraktas till exempel att en social kredit används på ett sätt som avviker från det ändamål som fastställts i avtalet eller att det lämnats felaktiga eller vilseledande uppgifter om omständigheter som påverkat beviljandet av krediten.

I 2 mom. föreskrivs det när betalningsbefrielse kan beviljas delvis. Enligt det kan betalningsbefrielse beviljas delvis om gäldenärens ekonomiska situation har försämrats till följd av gäldenärens eller en familjemedlems långvariga arbetslöshet, sjukdom eller någon annan av gäldenärens oberoende orsak så att det måste betraktas som oskäligt att driva in lånet helt och hållet. Avsikten är att betalningsbefrielse ska kunna beviljas delvis som det alternativ som kommer i sista hand när man bedömer att gäldenärens försämrade betalningsförmåga har förlängts och situationen inte längre kan räddas tillfälligt. Delvis betalningsbefrielse kan bli aktuell särskilt i situationer där man kan anse att beviljande av delvis betalningsbefrielse främjar förmågan att återbetala den återstående krediten och räntorna på den.

I 3 mom. föreskrivs det när betalningsbefrielse kan beviljas helt och hållet. Betalningsbefrielse kan beviljas helt och hållet om gäldenärens betalningsförmåga har försämrats permanent på grund av permanent nedsatt arbetsförmåga och indrivning måste betraktas som uppenbart oskäligt med hänsyn till låntagarens ekonomiska situation och övriga förhållanden. Dessutom förutsätts det att villkoren i 1—3 punkten kan anses vara uppfyllda, dvs. det belopp som ska indrivna är ringa, det inte längre är ändamålsenligt att fortsätta indrivningen med hänsyn till kredittagarens ekonomiska situation eller fortsatt indrivning skulle orsaka oskäliga kostnader i förhållande till det oindrivna beloppet.

Beviljande av befrielse från betalning av en social kredit eller räntorna på den helt och hållet är det alternativ som kommer i sista hand, vilket betyder bland annat att ovannämnda metoder som används i första hand för att försöka främja kredittagarens återbetalningsförmåga samt delvis betalningsbefrielse ska övervägas innan betalningsbefrielse beviljas helt och hållet. Detta betyder att man kan anse att enbart beviljande av ekonomiska rådgivning och handledning, frimånader eller delvis betalningsbefrielse är otillräckligt med beaktande av lagens syfte.

9 § Ekonomisk rådgivning och handledning. Det föreslås att paragrafen utökas med nya 2 och 3 mom.

I 2 mom. föreskrivs det att för kreditsökande och kredittagare ska ordnas möjlighet att diskutera personligen med en yrkesutbildad person inom socialvården när en kreditsökande eller kredittagare har begärt detta hos välfärdsområdet. För kredittagare ska ordnas rådgivning och handledning i ovannämnda situationer enligt 7 a, 7 b och 8 § i lagen om social kreditgivning. Enligt 9 § 1 mom. i den gällande lagstiftningen, som inte föreslås bli ändrat i den föreliggande propositionen, ska för kreditsökande och kredittagare vid behov ordnas ekonomisk rådgivning och handledning i samband med att social kredit beviljas och under återbetalningstiden. Syftet med det föreslagna nya 2 mom. är att i förhållande till det gällande 1 mom. ange när ekonomisk rådgivning och handledning åtminstone ska ordnas. Syftet med hänvisningarna till 7 a, 7 b och 8 § är att betona att den som fått en social kredit ska ha möjlighet till ekonomisk rådgivning och handledning under kreditens hela återbetalningstid, särskilt i samband med återbetalningsproblem och ändringar i betalningsprogram. Dessutom kan ekonomisk rådgivning och handledning fortfarande alltid ordnas för kreditsökande och kredittagare vid behov.

Ekonomisk rådgivning och handledning är en del av helheten för att stödja ekonomisk funktionsförmåga och således sådan service för ekonomiskt stöd inom socialvården som avses den föreslagna i 14 § 1 mom. 3b-punkten i socialvårdslagen i regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om utkomststöd samt vissa andra lagar som har samband med den (/). Kundarbetet inom social kreditgivning kräver ett nätverksliknande grepp om arbetet och multiprofessionellt samarbete så att kunden kan hänvisas till den service som är mest ändamålsenlig med tanke på hans eller

hennes hela situation. I samband med social kreditgivning framhävs stöd som ges med hjälp av alternativa tjänster och förmåner, om social kredit inte kan beviljas men sökanden är i uppenbart behov av hjälp. I varje enskilt fall bör det övervägas på vilket sätt en persons sociala förmåga att klara sig i den aktuella situationen kan främjas så att de positiva effekterna är hållbara. Detta bidrar också till att främja sådana kunders ställning som inte anses uppfylla förutsättningarna för beviljande av social kredit. Sökanden kan ändå hänvisas att ansöka om till exempel förlikningslösning med borgenärerna eller skuldsanering för privatpersoner. Inom socialvården är ett nära samarbete med utkomststödarbetet väsentligt vid ekonomisk rådgivning och handledning i fråga om social kreditgivning. Viktiga samarbetspartner utanför socialvården är till exempel rättshjälpsbyråernas ekonomi- och skuldrådgivning, utsökningen, FPA och Garantistiftelsen.

Ekonomisk rådgivning och handledning i fråga om social kreditgivning som ges en kreditsökande eller kredittagare inleder också ett förfarande enligt socialvårdslagen, särskilt med beaktande av vad som föreskrivs i 36 § i socialvårdslagen om bedömning av servicebehovet och hur bedömningen görs. Bedömningen av servicebehovet ska göras i den omfattning som kundens livssituation kräver, om det inte är uppenbart onödigt att göra en bedömning. Av dem som ansöker om social kredit krävs inte nödvändigtvis en omfattande bedömning av servicebehovet i fråga om alla kunder eller kredittagare, eftersom en del av kunderna kan behöva endast ekonomisk rådgivning och handledning.

I 3 mom. föreskrivs det att välfärdsområdet ska informera den som ansöker om social kredit om ovanstående rätt till personlig diskussion och vid behov ge en kreditsökande råd vid utövandet av denna rätt.

10 a § Statsunderstöd som beviljas för utgifter för kreditkapitalet vid social kreditgivning. I lagen föreslås en ny paragraf, i enlighet med vilken staten kan bevilja välfärdsområdena statsunderstöd för finansieringen av kreditkapitalet när välfärdsområdena inleder verksamhet med social kreditgivning och vid behov också senare, om kreditkapitalet visar sig vara otillräckligt. Enligt lagens 3 § 2 mom. betraktas inte utgifter för kreditkapitalet eller för kreditförluster inom social kreditgivning som omkostnader.

I 1 mom. föreskrivs det att välfärdsområdet kan beviljas statsunderstöd för finansieringen av det kreditkapital som behövs vid verksamheten med social kreditgivning. Syftet med tillägget är i synnerhet att när social kreditgivning överförs till välfärdsområdena som lagstadgad service, ska välfärdsområdena kunna ansöka om statsunderstöd för finansieringen av utgifterna för social kreditgivning i sina områden.

I 2 mom. föreskrivs det att statsbidragsmyndighet för statsunderstöd som avses i lagen är social- och hälsovårdsministeriet. Social- och hälsovårdsministeriet beviljar statsunderstöd och övervakar deras användning. Social- och hälsovårdsministeriet svarar också för att uppgifter som hör till statsbidragsmyndigheten enligt statsunderstödslagen.

Momentet innehåller också en materiell hänvisning till statsunderstödslagen, enligt vilken på statsunderstöd som beviljas för kreditkapitalet vid social kreditgivning tillämpas statsunderstödslagen (688/2001). Tillämpliga blir i synnerhet bestämmelserna om beviljande och utbetalning av statsunderstöd (3 kap.), användning av statsunderstöd och övervakningen därav (4 kap.), återbetalning och återkrav av statsunderstöd (5 kap.), information och utlämnande av uppgifter (6 kap.) liksom de bestämmelser i 7 kap. som gäller ändringssökande, verkställighet, bedömning av verkningarna och statsbidragsmyndighetens närmare anvisningar.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag: